

Nové lexikografické publikace brněnské bulharistiky

Krejčová, E.: **Česko-bulharský právnícký slovník**. Brno, Masarykova univerzita, 2014, 214 s.

Krejčová, E.: **Česko-bulharský a bulharsko-český tematický slovník**. Brno, Masarykova univerzita, 2014, 272 s.

V minulém roce dokázala Masarykova univerzita v Brně své přední místo v oblasti tvorby praktických lingvistických příruček vydáním dvou lexikografických děl – *Česko-bulharského právníckého slovníku* a *Česko-bulharského a bulharsko-českého tematického slovníku*. Autorkou obou příruček je brněnská bulharistka a slavistka Elena Krejčová a oba její slovníky jsou výsledkem dlouhodobé práce na poli bulharistiky.

Polytematický *Česko-bulharský a bulharsko-český tematický slovník*, který by podle autorčiných slov měl sloužit především potřebám vysokoškolské výuky bulharštiny, obsahuje základní slovní zásobu, jež se vyskytuje v jazykových učebnicích určených pro univerzitní výuku. Cílem této publikace je cyklicky procvičovat (jak samostatně, tak i s vyučujícím) a postupně doplňovat slovní zásobu probíranou během celého studia. Slovník zahrnuje slovní zásobu z 21 tematických skupin: *Дѣт. Дом; Rodina. Семейство; Čas a počasí. Време (астрономическо и метеорологично); Volný čas a zábava. Свободно време и забавления; Práce. Работа; Školství. Образование, просвета; Lidské tělo. Човешкото тяло; Potraviny, stravování. Храни, хранене; Město a vesnice. Град и село; Komunikace. Комуникация; Obchod a služby. Търговия и услуги; Doprava, cestování. Транспорт, пътуване; Umění a kultura. Изкуство и култура; Stát a společnost. Държава и общество; Екопoтика. Икономика; Víra a náboženství. Вѳра и религия; Země. Земята; Rostliny. Растения; Živočiškové. Животни; Životní prostředí. Екология. Околна среда. Екология; Vesmír. Вселената. Lexikální korpus obou jazyků je uspořádán zrcadlově – v česko-bulharské i v bulharsko-české části najdeme stejné lexikální jednotky, v obou je zahrnut v podstatě identický jazykový materiál. Každé bulharské slovo je opatřeno morfologickým indikátorem. Pro studium jazyka v počátečních fázích je velmi užitečná autorčina volba sémantického uspořádání slovního fondu, spočívající v tom, že mnohovýznamová slova se uvádějí jen ve významu, který odpovídá kontextu příslušného sémantického hnízda – tak např. slovo *zácpa* se v části *Doprava* vyskytuje jen s významem *задрѳстване*, kdežto v části *Lidské tělo* má jako svůj bulharský protějšek pouze výraz *запек*. V bulharsko-české části je např. *kytka* uvedena jak v tématu *Растения* ve významu *кyтка*, tak i v tématu *Човешкото тяло* ve významu *зápěstí*. Další slova nebo slovní spojení se můžou ve stejném významu vyskytovat i vícekrát v různých tématech, pokud spadají do příbuzných, velmi*

blízkých sémantických hnízd – např. *nádobí* se vyskytuje jak v tématu *Dům*, tak i v tématu *Stravování*, bulharské slovo *вила* se vyskytuje jak v tématu *Град*, tak i v *Дом*. U určitého malého množství slov slovník počítá s aktivní intervencí vyučujícího při dovysvětlení významu, neboť složité zpřesňování sémantiky by narušilo celkový charakter příručky – to se týká např. slova *švagr* a jeho bulharských překladových ekvivalentů *зет*, *девер*, *шурей*, *баджанак*.

Česko-bulharský a bulharsko-český tematický slovník navíc obsahuje kromě slovníkové části i část procvičovací, čímž se přibližuje příručkám pro výuku praktického jazyka. Musíme však uvést, že obě části se co do objemu výrazně liší – lexikální cvičení se vešla na plochu 20 stran (s. 250–270). Část *Lexikální cvičení* obsahuje rozpracovaná cvičení ke každému sémantickému okruhu uvedenému v tematickém slovníku. Podle autorky mají posloužit během doplňujícího (především individuálního) studia, které naváže na procvičování lexika v jazykových seminářích. Jsou koncipované jako doplnění znalostí o látce probrané podle příslušné učebnice v jazykovém kurzu a zaměřují se na procvičování slovní zásoby a její aktivní reprodukci v ústním i písemném projevu. U každého tématu mají cvičení analogickou strukturu: témata pro diskusi (kde se předpokládá nejen procvičování, ale případně i další obohacování probrané slovní zásoby), úkoly vyžadující samostatnou práci se slovníkem (předpokládá se, že budou součástí domácí přípravy studentů) a nakonec témata esejí coby příprava a procvičování směřované ke státní zkoušce.

Obdobně jako Česko-bulharský a bulharsko-český tematický slovník, i monotematický *Česko-bulharský právnícký slovník* je určen primárně studentům bulharského jazyka na Masarykově univerzitě, ale musíme dodat, že jeho význam zdaleka přesahuje meze brněnské bulharistiky, neboť je velmi cennou pomůckou i pro studenty bohemistiky v Bulharsku, a to jak při výuce v jazykových kurzech, tak i v překladatelských seminářích různého charakteru. Tento slovník, který je první svého druhu jak v české, tak i v bulharské lexikografii, zachycuje kolem 15 000 odborných výrazů, kolokací a ustálených slovních spojení z oblasti nejen právnícké, ale také ekonomické a společensko-politické. Na rozdíl od prvně zmíněného tematického slovníku Česko-bulharský právnícký slovník neuvádí žádnou gramatickou informaci ohledně zahrnutých lexémů, ani přízvuky u bulharských slov, jelikož u této publikace autorka slovníku počítá s větší pokročilostí ovládnutí jazyka u jeho uživatelů. Zpracovaná slova jsou uvedena jen v tom významu, který odpovídá právníckému kontextu – tak např. slovo *líčení* je prezentováno jen ve významu *съдебно заседание* apod.: *soudní* ~ / *съдебно заседание, разглеждане на (съдебно) дело; dostavit se k* ~ / *явя се на съдебно заседание*; neuvádějí se další významy, jako např. *изобразяване, описание* nebo *грим*. Rovněž např. u slova *výtah* narazíme jen na překladový ekvivalent *извлечение, конспект, резюме* s následujícím slovním spojením:

~ ze soudních spisů / извлечение от съдебните документи, nikoliv význam асансьор.

Oba nové slovníky jistě najdou uplatnění nejen ve výuce bulharštiny na Masarykově univerzitě, jak skromně uvádí autorka, ale i na jiných slavistických pracovištích v Česku i Bulharsku. Rádi bychom zdůraznili i tu skutečnost, že jak tematický, tak i právní slovník jsou v dosavadní česko-bulharské lexikografické produkci prvními slovníky svého druhu. Představují cenné pomocníky nejen pro přípravu budoucích odborníků-bulharistů, ale s jistotou je ocení i vyučující a překladatelé.

Borislav Borisov

Krejčí, P. — Krejčová, E. a kol.: Výuka jihoslovanských jazyků a literatur v dnešní Evropě. 1. vyd. Brno: Občanské sdružení Porta Balkanica, 2014. 702 s. ISBN 978-80-904846-7-2.

V roce 2014 vyšla v Brně kolektivní monografie, jejímiž editory jsou Pavel Krejčí a Elena Krejčová. Publikace obsahuje 32 článků od 35 autorů – domácích, ale především zahraničních.

Kromě textů zabývajících se problematikou uvedenou v názvu bylo do publikace zahrnuto též několik příspěvků, kterými sestavitelé chtěli připomenout 150. výročí úmrtí předního srbského filologa a tvůrce moderní spisovné srbsštiny Vuka Stefanoviće Karadžiče. Proto se příspěvky v prvním oddílu knihy věnují právě jeho osobě.

Tuto tematickou oblast otevírá Monika Farkas Baráthiová, jež ve svém referátu popisuje nelehkou pozici Vuka Stefanoviće Karadžiče při procesu reformování srbského jazyka. Farkas Baráthiová nastiňuje neshody mezi představiteli tří jazyků, které Srbové v 18. a 19. století používali. Zvláštní pozornost autorka klade právě na Karadžiče, upozorňuje na jeho životní impulsy a osoby, které ovlivnily jeho práci, jež vyústila ve vítězství tzv. lidového jazyka a fonetického pravopisu. Miroslav Kouba se pokusil podívat na Karadžičovo dílo sémiotickým pohledem a ukázal, že mnohá karadžičovská témata vstupují s novou naléhavostí do současného společenského diskurzu jednotlivých národů bývalé jugoslávské federace. Kouba mnoha příklady z Karadžičova díla došel k závěru, že je potřeba Vuka Stefanoviće Karadžiče vnímat jako symbol národní a kulturní tradice pouze v srbském kontextu, v jiných zemích bývalé Jugoslávie totiž dochází k častým reinterpretacím. Avšak autor si uvědomuje, že interpretační přístupy jednotlivých jihoslovanských narativů zůstávají v mnoha tématech otevřené. Petr Stehlík se ve svém příspěvku zaměřil na Karadžičovu jazykovou definici srbsství jakožto